# ئۇرىمچى قالاسى ئادىس ـ شارا شىعارىپ، قالا تۇرعىندارىنىڭ اۋرۋ كورسەتۇىنە قولايلىلىق جاسادى

گازەتىمىزدىڭ جالپىلىق اقپارات قۇرالدارى تىلشىلەرى **لي چۇنشيا، جاۋ چۇنحۋا** 7 ـ ايدىڭ 20 ـ كۈنى ۇرىمچىدەن حابارلايدى. ندەتتەن ساقتانۇ ـ تىزگىندەۋ كەزىندە، ئۇرىمچى قالاسىندا ئارقايسى شاعىن اۋماقتاردا جابىق كۇيدە باسقارۇ اتقارىلدى. وسىعان بايلانىستى، ئۇرىمچى قالاسىندا دەنساۋلىق ساقتاۋ ـ ەمدەۋ قۇرىلمدارى حالىقا قولايلى ئادىس ـ شارا شىعارىپ، شۇعىل ناۋقاسى بار نەمەسە نەگىزدىك ناۋقاسى بار قالا تۇرعندارىنىڭ اۋرۋ كورسەتۇ قاجەتىن قاناعاتتاندىردى.

ئۇرىمچى قالالىق دەنساۋلىق ساقتاۋ جانە سالاماتتىق كوميتەتىنىڭ ورىنباسار مەڭگەرۋشىسى چاڭ جيانمەيدىڭ تانىستىرۇىنشا، الەۋمەتتىك اۋماقتاردى جابىق كۇيدە باسقارۇ كەزىندە، ئارقايسى ەمدەۋ قۇرىلمدار تۇرلىشە ناۋقاستاردىڭ ەمدەلۇ قاجەتىنە نەگىزدەلە وتىرىپ، تۇرلەر بويىنشا قۇتقارۇ ـ ەمدەۋ جۇرگىزىپ، ناۋقاستاردىڭ اۋرۋ كورسەتۇ قاجەتىن قامتاماسىز ەتەدى.

شۇعىل اۋىرعان ناۋقاستارعا، ايتالىق، شۇعىل جۇرەك، مي قان تامىر اۋرۋلارى سياقتىلار تۇىلسا نەمەسە جازاتايىم وقيعاعا جولىقسا، 120 شۇعىل قۇتقارۇ تەلەفوننا حابارلاسۇىنا بولادى، 120 شۇعىل قۇتقارۇ اۋتوموبيلى ناۋقاستى قۇتقارۇ ـ ەمدەۋ قابىلەتى بار شيباحاناعا دەر كەزىندە جەتكىزىپ، قۇتقارۇ ـ ەمدەۋ جۇرگىزەدى.

ۇزاق ۋاقىت سوزىلمالى اۋرۋدى بار ناۋقاستار ندەت كەزىندەگى قاتىستى ەمدەۋ قامسىزداندىرۇ ساياساتتارى بويىنشا، ۇزاق ۋاقىتتىق رەتسەپكە قاتىستى باسقارۇ بەلگىلەمەلەرىن قولدانۇدى جالعاستىرىپ، سوزىلمالى ناۋقاستاردىڭ ءدارى ـ دارمەك ساتىپ الۇ سۇرانىسىن قامتاماسىز ەتەدى. قاجەتتى تەكسەرۇلەر نەمەسە داعدىلى قايتا تەكسەرۇ سياقتىلار بولسا، الەۋمەتتىك اۋماق قىزمەتكەرلەرىمەن حابارلاسقان سوڭ، الەۋمەتتىك اۋماق اۆتوكولىك ورنالاستىرىپ ءبىر تۇتاس شيباحاناعا اپارىپ اۋرۋدىن كورسەتەدى.

سالماقتى ناۋقاستار، ايتالىق، بۇيرەك قۇاتى السىرەگەن ناۋقاستار، وسپە شىققان ناۋقاستار، سوندای ـ اق باسقا دا مەرزىمدى ۇزاقتىتا ەمدەلىپ تۇراتىن ناۋقاستار الدىمەن الەۋمەتتىك اۋماقتاعى وتباسىلارىن كوتەرەمەگە العان كادرلارعا تەلەفون جالعاعان سوڭ، الەۋمەتتىك اۋماق اۆتوكولىك ورنالاستىرىپ ءبىر تۇتاس شيباحاناعا اپارىپ اۋرۋدىن كورسەتەدى.

جۇكتى ايەلدەر، بالالار، قارتتار سياقتى ەرەكشە قاۋىم اۋرۋ كورسەتۇدى شۇعىل قاجەت ەتسە، الدىمەن كەلىسىپ الۇ، ونان كەيىن اۋرۋ كورسەتۇ پرينسيپى بويىنشا، قاتىستى شيباحانالاردىڭ ينفورماتسيا تۇعىرلارى ارقىلى ۋاقىت كەزەڭدەرىنە ءبولىنىپ الدىن الا كەلىسىپ اۋرۋ كورسەتۇنە بولادى. جۇكتىلىكتىڭ ورتا مەزگىلىندە جۇكتىلىك تەكسەرۇدىن قاجەت ەتەتىن جۇكتى ايەلدەرگە جۇكتىلىك تەكسەرۇدىن كەيىنگە شەگەرىپ، ندەت ءجيى تۇىلۇ مەزگىلىن سوقپاي، باسقا ءبىر لايىقتى ۋاقىتتى تاڭداپ كەلسۇ ۇسىنىلادى.

چاڭ جيانمەي مىنانى ەسكەرتەدى: ناۋقاستار مەن وتباسىنداعىلار اۋرۋ كورسەتۇدىڭ جالپى بارىسىندا ماسكى تارتۇى، ءوزارا ءبىر مەترەدەن جوعارى حاۋىپسىز ارالىق ساقتاپ، ءوز قورعانۇدى ويداعىداي ىستەۋى ءتيىس.

7 ـ ايدىڭ 20 ـ كۈنى ئۇرىمچى قالاسى تيانشان رايونى شيڭفۇ جولى اۋماعىن باسقارۇ كوميتەتى شيڭفۇجي الەۋمەتتىك اۋماعى چيشياڭ شاعىن اۋماعىنداعى تۇرعندار نۇكەلەين قىشقىلىن تەكسەرۇدى قابىلداۋدا. □ سۇرەتتى گازەتىمىزدىڭ جالپىلىق اقپارات قۇرالدارى ءتىلشىسى جوۋ پىڭ تۇسىرگەن

(باسى 1 ـ بەتتە)

تابىس ـ پايدانى ۇلاستىرۇ مەحانيزمىن ورناتتى، ءار جىلى كاسپىرىن 3300 تونناعا ءسۇت ساتىپ الادى، دولاتتى قىستاعىن قامتىعان ساۋىن سيىر باعاتىن وتباسلاردىڭ ءسۇت ساتۇدان تاباتىن جالپى كىرىسى 10 ميللیون يۇانعا جەتەدى.

قىستاقتا تاياۋ ماڭدا قىزىلتاس قالاشىعى ەكولوگيالىق باعىمشىلىق باقشاسى بار، وعان 2000 ساۋىن سيىر سيادى. دولاتتى قىستاعى پارتيا ياچەيكاسىنىڭ شۇجيى مامىرجان ناعاشىباي بىلاي دەپ تانىستىردى: باعىمشىلىق باقشاسى قۇرىلعان سوڭ، قىستاقتاعى سيىر باعۋ شارت ـ جاعدايىن ازىرلەمەگەن، ارحيۋ تۇرعىزىلىپ، كارتچكالاندىرىلعان كەدەي وتباسلار كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ بويىنشا بەرىلگەن ساۋىن سيىرلاردى باعۋمەن تۇراقتى كىرىسكە يە بولدى.

### نقلاس قويساڭ، ورىندالمايتىن ءىس بولمايدى

دولاتتى قىستاعىندا 254 وتباسى، 860 ادام بار، 2017 ـ جىلى بۇل قىستاق كەدەي قىستاق قاتارىنان شەگىنگەن بولاتىن. "كەدەيلىكتەن ارىلتۇ جەتىستىكتەرىن بەكەمدەپ، قىستاق تۇرعندارىنىڭ كىرىسىن ۇزدىكسىز ارتتىرۇ باستان ـ اياق ءبىزدىڭ قىزمەتىمىزدىڭ ءتۇيىنى. سيىر باعۋ، كوكونىس ەگۋ، ساڭىراۋقۇلاق ەگۋ، شارۋالار شاتتىعى ساياجايىن اشۋ، كىرىستى ارتتىرىپ بايىمىن دەگەن وي بولسا، نقلاس قويساق، ورىندالمايتىن ءىس بولمايدى"، ـ دەدى التاي ايماقتىق پارتكوم بىرلىكساپ ءبولىمىنىڭ دولاتتى قىستاعىندا تۇراتىن "ۇعىسۋ، تيىمدىلىك جاساۋ، توعىسترۇ" قىزمەت اترەتىنىڭ باستىعى، ءبىرىنشى شۇجي سۇن جينچاۋ.

2019 ـ جىلى قىزىلتاس قالاشىعى باستاماشى كاسىپورىندارعا سۇيەنىپ، دولاتتى قىستاعىندا 6 ساڭىراۋقۇلاق قالتقىسىن سالدى. باستاماشى كاسىپورىندار ساڭىراۋقۇلاق تاياقشاسى، تەحنيكا، ونىمدەردى جيىپ الۇ ءبىر تۇلعالاندىرىلعان قىزمەت وتەۋمەن قامدادى، سوندای ـ اق تومەنگى شەكتى قامتاماسىز ەتە وتىرىپ پايدا ءبولۇ جانە جۇمىستانۋعا باۋراۋ ءتاسىلى ارقىلى كەدەي وتباسلارىن كىرىستى ارتتىرۇعا جەتەكتەدى. بيىل تۇتاس قىستاق بويىنشا 17 شارۋا وتباسى ءوز اۋلالارىندا ساڭىراۋقۇلاق ەكتى. كەدەي شارۋا ايتبولات ءيۇسۇپ قازىرگى قىزمەتىنە ەرەكشە رازى: "ءبىر ۇلكەن قالتقىنى 2 ادام باسقارامىز، ءار ايدا تۇراقتى ەڭبەكاقى الامىز، بوس ۋاقىتىمىزدا ۇيگە قايتىپ سيىر ـ قويلاردى باعامىز".

قىستاق تۇرعىنى گۇ جيەلياڭنىڭ كوكونىس باقشاسىندا ايەلمەن بىرگە باپتاپ وسىرگەن ءتۇرلى ـ ءتۇستى كوكونىستەر جايقالا ءوسىپ تۇر. كوكونىس اتىزىنىڭ ماڭىنا ول تاعى تاۋىق جانە ۇيرەك باعىپ وتىر. 2017 ـ جىلى گۇ جيەلياڭ "ۇعىسۋ، تيىمدىلىك جاساۋ، توعىسترۇ" بويىنشا قىستاقتا تۇراتىن قىزمەت اترەتىنىڭ جەتەكتەۋىمەن اۋلاسىندا سناق رەتىندە ءلالاگۇل ەگىپ، سول جىلدىڭ وزىندە 2000 يۇاننان استام اقشا تاپتى. بۇعان كوكونىس، تاۋىق، ۇيرەك جانە جۇمىرتقا سياقتىلاردى ساتۇدان تاپقانىن قوسقاندا، اۋلا شارۋاشىلىعىنىڭ كىرىسى 4000 نەشە يۇاننىڭ ۇستىندە بولدى. سۇن جينچاۋ تىلشىگە بىلاي دەدى: وسى بىرنەشە جىلدا دولاتتى قىستاعى وتباسلارىنا قاراي شارا قولدانىپ، كوكونىس كوشەتىن، اعاش قالامشاسىن جانە تاۋىق بالاپانىن بەرىپ، قىستاق تۇرعندارىنىڭ كوكونىس ەگىپ، تاۋىق باعىپ، جەمىس اعاشىن ەگىپ، اۋلا شارۋاشىلىعىن دامىتىپ، كىرىس ارناسىن كەڭەيتۋىنە دەم بەردى.

### كىرىستى ارتتىرىپ بايۋ جولىندا زىمىرادى

دولاتتى قىستاعىندا حۇكۇمەتتىك شارۋالار شاتتىعى سايابايى تۇرالى سۇراي قالساڭىز، قىستاق تۇرعندارىنىڭ بىلمەيتىنى جوق.

دولاتتى قىستاعىنان وڭتۇستىككە بەتتەگەندە، اراسان كورىنىس وڭىرىنە، قىزىلتاۋ شەكارا وتكەلىنە جەتۋگە بولادى، سولتۇستىككە قاراي جۇرسەڭىز، التاي قالاسىنا تىكە جەتەسىز. جاعراپيالىق ابزالدىلىققا سۇيەنە وتىرىپ، قىستاق "ەكى كوميتەتى" مەن "ۇعىسۋ، تيىمدىلىك جاساۋ، توعىسترۇ" قىزمەت اترەتىنىڭ قولداۋىندا ارحيۋ تۇرعىزىلىپ، كارتچكالاندىرىلعان حۇكۇمەتتىك ءشارىپ شارۋالار شاتتىعى ساياجايىن اشتى.

"بۇرىن شارت ـ جاعداي تومەن، ۇيگە ادام كەلگەننىڭ قالاماۋشى ەدىم؛ قازىر جاعداي جاقسارىپ، شارۋالار شاتتىعى ساياجايىن دا اشىپ الدىم، قوناقتاردىڭ كەلۋىن قارسى الامىز!"، ـ دەدى حۇكۇمەتتىك. بىلتىر حۇكۇمەتتىك وتباسىنداعىلار ساڭىراۋقۇلاق ەگۋ، ەگىن سالۋ، شارۋالار شاتتىعى ساياجايىن اشۋ جانە كومباينىدى جالعا بەرۋ ارقىلى وتباسى كىرىسىن 100 مىڭ يۇاننان اسىردى، ونىڭ ۇلگى بولىپ جەتەكتەۋىمەن بيىل قىستاقتاعى شارۋالار شاتتىعى ساياجايى 7گە جەتتى.

"قازىرگى دولاتتى قىستاعىندا بوس جۇرەتىن ادام جوق، ەگىن سالا الاتىندار ەگىن سالىپ، مال باعا الاتىندار مال باعىپ، ساۋدامەن شۇعىلدانا الاتىندار ساۋدا ىستەۋدە، سىرتقا شىعىپ جۇمىس ىستەي الاتىندار جۇمىس ىستەپ، كوپشىلىكتىڭ ءبارى كىرىستى ارتتىرىپ بايۋدىڭ جولىندا زىمىراۋدا"، ـ دەدى حۇكۇمەتتىك.

بىلتىر دولاتتى قىستاعىنىڭ جان باسىندىق ورتاشا كىرىسى 11 مىڭ 40 يۇان، مۇنىڭ ىشىندە ارحيۋ تۇرعىزىلىپ، كارتچكالاندىرىلعان وتباسلاردىڭ جان باسىندىق ورتاشا كىرىسى 8620 يۇان بولدى.

## ۇلتتىڭ كۇلدەنتۇى جولىندا . ەرجۇرەك قۇربانداردىڭ شەجىرەسى

# لي لەي: بەيبىتشىلىكتى قورعاۋ مايدانىنداعى قاھارمان جاۋىنگەر

لي لەيدىڭ سۇرەتى. □ شينحۋا اگەنتىگى تاراتقان

**شينحۋا اگەنتىگى چىڭدۇدان بەرگەن حابارى (ءتىلشى مەي شىشيۇڭ).** ءار جولعى چىڭمىڭ مەرەكەسىندە ءبىر توڭكەرىستىك قۇربانىنىڭ شەشەسى ياڭ بينگە امانداسۇ ءۇشىن كوپتەگەن ادامدار سىچۋان ولكەسى پۇجياڭ اۋدانى كەشىرىم ەتىلگەن تاربيەلەنۇشى اسكەرگە اينالادى. 2014 ـ جىلى "قارىشتاۋ ـــ 2014. جۇرىحى ج" قارسىلىقتى مانەۋرىندە ول ءبىر تيدۇي 92 ۇلگەدەگى جاياۋ اسكەرلەر دوڭگەلەكتى تانكىسىنىڭ تۇعىرىن رەمونتتاۋ مىندەتىن ارقالاپ، تيدۇيدىڭ 1500 كيلومەترلىك الىس ارالىقتى يكەمدى جىلجۇىن ءساتتى قامتاماسىز ەتىپ، 160 نەشە ورىنداعى ۇلكەندى ـ كىشىلى كىناراتتى الاستايدى. 2015 ـ جىلى لۇيدىڭ "ياڭ گىنسى لوڭقاسى" جۇمىس ورىندا اسكەر جاتتىقتىرۇ سايىسكەرلىگىنە قاتىناسپ، اعا جۇلدەگەرلىكتى ەنشىلەيدى.

2015 ـ جىلى ءوزى تۇرعان اسكەري ءبولىم بەيبىتشىلىكتى قورعاۋ جاياۋ اسكەرلەر يىڭىن ۇيىمداستىرىپ قۇرىپ، سوناۋ وڭتۇستىك سۋدانعا بارىپ حالقارالىق بەيبىتشىلىكتى قورعاۋ مىندەتىن اتقارا تىندىعىنان حابار دار بولعان ول شايقاسقا قاتىناسۋ ءوتىنىش حاتىن ءبىرىنشى بولىپ تاپسىرادى ءارى سارالاۋ ەمتيحانىندا اعالاپ العا شىعادى.

مىندەت وڭىرىنە جەتكەننەن كەيىن، لي لەي قاراۋىل ورنىندا ۇزاق ۋاقىت مىندەت اتقارادى، الايدا ماشينا جۇندەۋ تەحنيكاسىن توقتاتىپ قويعان جوق. بوس ۋاقىتى شىعا قالسا يىڭ اۋماعىنىڭ ماشينا الاڭىنا بارىپ، ساقا بانجاڭنان ماشينا جۇندەۋ شەبەرلىگىن ۇيرەنەدى. ول تاعى ءوزى كەزدەستىرگەن كىناراتتاردى، جۇندەگەن ماشينالارىن تۇگەلدەي ەستەلىك داپتەرىنە ەگجەي ـ تەگجەيلى جازىپ وتىرادى، جۇندەۋ تەحنيكاسى دا كۇن سايىن جاقسارىپ، كوپ ۇزاماي السىز ـ جاقىنعا اتى تانىمالى ماشينا جۇندەۋ شەبەرىنە اينالادى.

ەفيوفيا بەيبىتشىلىكتى قورعاۋ يىڭىنىڭ ءبىر جاياۋ اسكەرلەر تانكىسى بۇزىلىپ، 2 اپتا بويى جۇندەلمەي تۇرادى. ولار جۇڭگو بەيبىتشىلىكتى قورعاۋ جاياۋ اسكەرلەر يىڭىنا كەلىپ كومەك سۇرايدى، يىڭ لي لەيدى كومەكتەسۋگە جىبەرەدى. تۇستەن كەيىنگى جارتى كۇندە ـ اق لي لەي كىناراتتاردى الاستايدى.

قاتەر توسىننان ءتوندى.

حانى كەشىرىم ەتىلگەن تاربيەلەنۇشى اسكەرگە اينالادى. 2014 ـ جىلى "قارىشتاۋ ـــ 2014. جۇرىحى ج" قارسىلىقتى مانەۋرىندە ول ءبىر تيدۇي 92 ۇلگەدەگى جاياۋ اسكەرلەر دوڭگەلەكتى تانكىسىنىڭ تۇعىرىن رەمونتتاۋ مىندەتىن ارقالاپ، تيدۇيدىڭ 1500 كيلومەترلىك الىس ارالىقتى يكەمدى جىلجۇىن ءساتتى قامتاماسىز ەتىپ، 160 نەشە ورىنداعى ۇلكەندى ـ كىشىلى كىناراتتى الاستايدى. 2015 ـ جىلى لۇيدىڭ "ياڭ گىنسى لوڭقاسى" جۇمىس ورىندا اسكەر جاتتىقتىرۇ سايىسكەرلىگىنە قاتىناسپ، اعا جۇلدەگەرلىكتى ەنشىلەيدى.

2015 ـ جىلى ءوزى تۇرعان اسكەري ءبولىم بەيبىتشىلىكتى قورعاۋ جاياۋ اسكەرلەر يىڭىن ۇيىمداستىرىپ قۇرىپ، سوناۋ وڭتۇستىك سۋدانعا بارىپ حالقارالىق بەيبىتشىلىكتى قورعاۋ مىندەتىن اتقارا تىندىعىنان حابار دار بولعان ول شايقاسقا قاتىناسۋ ءوتىنىش حاتىن ءبىرىنشى بولىپ تاپسىرادى ءارى سارالاۋ ەمتيحانىندا اعالاپ العا شىعادى.

مىندەت وڭىرىنە جەتكەننەن كەيىن، لي لەي قاراۋىل ورنىندا ۇزاق ۋاقىت مىندەت اتقارادى، الايدا ماشينا جۇندەۋ تەحنيكاسىن توقتاتىپ قويعان جوق. بوس ۋاقىتى شىعا قالسا يىڭ اۋماعىنىڭ ماشينا الاڭىنا بارىپ، ساقا بانجاڭنان ماشينا جۇندەۋ شەبەرلىگىن ۇيرەنەدى. ول تاعى ءوزى كەزدەستىرگەن كىناراتتاردى، جۇندەگەن ماشينالارىن تۇگەلدەي ەستەلىك داپتەرىنە ەگجەي ـ تەگجەيلى جازىپ وتىرادى، جۇندەۋ تەحنيكاسى دا كۇن سايىن جاقسارىپ، كوپ ۇزاماي السىز ـ جاقىنعا اتى تانىمالى ماشينا جۇندەۋ شەبەرىنە اينالادى.

ەفيوفيا بەيبىتشىلىكتى قورعاۋ يىڭىنىڭ ءبىر جاياۋ اسكەرلەر تانكىسى بۇزىلىپ، 2 اپتا بويى جۇندەلمەي تۇرادى. ولار جۇڭگو بەيبىتشىلىكتى قورعاۋ جاياۋ اسكەرلەر يىڭىنا كەلىپ كومەك سۇرايدى، يىڭ لي لەيدى كومەكتەسۋگە جىبەرەدى. تۇستەن كەيىنگى جارتى كۇندە ـ اق لي لەي كىناراتتاردى الاستايدى.

قاتەر توسىننان ءتوندى.

ۇلتتىڭ ءتىلىن ۇستاۋ ماڭىزدى ەكەنىن ەسكەرگەن ۇلتتىق ءتىلدەگى ءتىل